

теля на комисията е, след издаване на присъдата да доложи в Цариград за размера на наложеното наказание. В случай, че вътре в комисията се появят разногласия по даден съдебен казус, които не могат да се решат на място, въпросът се отнася за касация в Цариград.²⁸ Инструкцията дава голяма власт в ръцете на председателя на комисията - той насрочва и отлага делата, предлага дневния ред на съдебните заседания, следи поведението на членовете на комисията, има право еднолично да отстранява тези, които не се подчиняват на установените правила, и да назначава на тяхно място нови членове. Председателят има абсолютен монопол върху информацията - получава всички заповеди и инструкции от Цариград и едва след внимателно прецизиране на съдържанието им ги свежда до знанието на останалите членове на комисията. Като застраховка от евентуални съдебни грешки инструкцията предвижда всички решения на комисията да се съхраняват на място до окончателното приключване на дейността, а след това да се предадат в Цариград за проверка и архив.

Според компетентната преценка на Юрдан Теодоров, член на Окръжния съд и на Извънредната комисия в Търново, сформираните извънредни комисии действат по твърде различен начин от реда, приет в обикновените съдилища. Почти всички процесуални и юридически форми, приети от правната наука за общите съдилища, на практика при извънредните са съвършено изменени, а в някои случаи дори действат в противоположен смисъл.²⁹

Извънредната комисия в Русе под председателството на Хакъ паша, командирован специално за целта от Цариград, е назначена да разследва и издаде присъдите на заловените участници в Ботевата чета, в четата на Таньо Стоянов и други участници в подготовката на бунта - повече от 200 души, разделени в две големи групи.³⁰ Сложната обстановка, създадена след жестокото потушаване на въстанието, принуждава правителството да придаде на този извънреден съд "форма и лице на един европейски съд". За съдебния процес са назначени обвинител и защитник на подсъдимите: инспекторът на Исляхханетата Халил ефенди и известният и доказал себе си Илия Цанов. Властите осигуряват свободен достъп до съдебните заседания на желаещите да наблюдават процеса отблизо - право, от което се възползват всички чужди консули, резидиращи в Русе, много чиновници и граждани. Описвайки правомощията на комисията в спомените си Димитър Маринов пише следното: "За съденето на всички бе се конституирало извънредно съдилище, което беше компетентно да издава окончателни присъди, дори и смъртни. То имаше характер на военно-полево съдилище, само без военни лица, и присъдата не се утвърждаваше от никого, а веднага влизаше в сила и се изпълняваше веднага."³¹ На първото официално съдебно заседание, проведено на 5 юли 1876 г., обвинителят Халил ефенди, позовавайки се на член 55 и първата половина на член 57 от Наказателния закон, иска смъртни присъди за 13 души, а на основание член 58 - заточение за останалите пет. В своята обвинителна реч той подчертава, че "подсъдимите са минали Дунава с цел да възбунтуват населението против държавата".³² Независимо от трудностите и спънките, които среща в работата си, след една блестяща пледоария защитникът на българите Ил. Цанов